

L'empresariat andorrà davant el nou model econòmic i fiscal d'Andorra: conseqüències i expectatives

Pere Josep **AUGÉ i SÁNCHEZ**

El primer pas vers un nou model econòmic d'Andorra: la reforma del model fiscal

Ningú no pot negar que avui Andorra comença a disposar d'un model econòmic i fiscal molt més proper a les necessitats que el nostre país exigeix i que alhora s'ha homologat amb el que l'entorn internacional també exigia. Altrament, un dels nostres més preuats trossos, que és la nostra sobirania, ens ha permès modular uns certs trets diferencials que no tan sols ens fan ser més competitius en la nostra oferta de serveis, especialment en el comerç i el turisme, que han estat els motors clàssics de la nostra economia, sinó que ens converteixen en una de les més atractives jurisdiccions d'Europa per al desenvolupament de projectes d'inversió i iniciatives empresarials a escala internacional.

Fins a poder fer una afirmació de tal transcendència cal dir, però, que el camí ha estat llarg i feixuc. La crisi financera i econòmica internacional i la pressió de l'OCDE sobre els països que no estaven encara alineats en els processos de transparència i cooperació en els àmbits financer i fiscal, ens va conduir, sense adonar-nos-en, cap al procés de transformació més important de la història d'Andorra. A la Declaració de París, de 10 de març del 2009 per part del Govern Pintat, que confirmava el compromís davant l'OCDE d'alinejar-se amb el grup de països col·laboradors i entrar en un procés de subscripció de convenis d'intercanvi d'informació fiscal, hi seguí un canvi de govern i l'aprovació, el 7 de setembre del 2009, de la Llei d'intercanvi d'informació en matèria fiscal amb sol·licitud prèvia.

A continuació s'inicià un doble procés que, d'una banda, ha comportat la subscripció de fins a 21 convenis d'intercanvi d'informació fiscal, amb la particular significació dels subscrits amb França (signat el 22 de setembre del 2009) i Espanya (14 de gener del 2010), i d'una altra banda, a l'aprovació, el 29 de desembre del 2010, de les lleis que establien, per primer cop en la història del nostre país, un marc general per a la fiscalitat directa, i que es concretaren en l'impost sobre societats, l'impost sobre la renda de les activitats econòmiques i l'impost sobre la renda dels no-residents, el primer exercici d'aplicació dels quals és aquest 2012.

En una darrera etapa de reforma fiscal, d'una banda, han començat a arribar els convenis per evitar la doble imposició, l'abril del 2011 amb França i esperem que les negociacions amb

Espanya es concloguin en breu, igual que les que cal encetar amb una multiplicitat de països amb els quals Andorra ha d'estar interessada a subscriure convenis de tal naturalesa. D'una altra banda, s'ha aprovat la llei que unifica tots els impostos indirectes l'impost general indirecte, el 21 de juny del 2012, i que s'aplicarà per primer cop en l'exercici 2013.

I per què el nou model fiscal ens fa ser més competitiu? Doncs perquè un tipus general del 10% sobre el benefici és suficient internament però molt més baix que el de la resta de països del nostre entorn. Perquè les exempcions del 80% de l'impost per a societats de comerç internacional, d'explotació d'intangibles o de finançament intragrup, o els efectes de la *participation in exemption* (exempció de dividends i increments de patrimoni de les participades), ens col·loquen en la primera línia de les jurisdiccions més competitives (en espera, però, de completar la xarxa de convenis per evitar la doble imposició). I perquè un tipus de l'IGI del 4,5% ens permet mantenir un diferencial de preus suficientment atractiu per a la supervivència del comerç i el turisme al Principat i perquè, tanmateix, el tipus del 9,5% sobre les comissions financeres ens fa ser més competitiu que jurisdiccions capdavanteres històricament com Suïssa o Luxemburg.

La reacció de l'empresariat andorrà davant els efectes de la crisi al nostre país: proposta de canvis econòmics i estructurals

En un context de crisi internacional general i d'un particular procés de deteriorament del model econòmic del nostre país, l'empresariat andorrà, conscient que les circumstàncies eren excepcionals i els riscos per a l'economia andorrana més que evidents, s'ha vist en la necessitat de reaccionar, i ho ha fet amb contundència, rapidesa i, el que és més important, amb unitat i patriotisme.

Efectivament, des del debat intern de les principals associacions empresarials, durant el 2010 es comença a gestar la necessitat de reaccionar davant la constatació de la caiguda ininterrompuda del PIB des del 2006. Així, neix la jornada del 14 d'octubre del 2010, promoguda per la Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra (CCIS), la Confederació Empresarial Andorrana (CEA) i l'Empresa Familiar Andorrana (EFA), per tal de debatre els desafiaments als quals hauria de fer front Andorra davant la situació de crisi econòmica i estructural que amenaçava la supervivència d'un model que havia portat molta prosperitat al país però que estava en un procés de degradació irreversible.

A partir d'aquesta iniciativa les tres organitzacions empresarials esmentades inicien un treball conjunt i coordinat, i encaminen els esforços vers la creació de diverses taules de treball en què participaren empresaris, professionals i experts seleccionats i que permeteren obtenir l'opinió dels més significatius agents econòmics i socials del país. I tot plegat encaminat a trobar un nou camí que permetés de nou el creixement econòmic del país.

De fet, estem parlant del pla d'acció que ha culminat en el treball conegut com *Andorra té futur*, les primeres conclusions i propostes d'acció concretes del qual ja varen ser presentades amb caràcter d'urgència al Govern el 21 de juliol del 2011; la presentació pública definitiva s'ha fet aquest passat mes de juny del 2012. Però aquest estudi va molt més enllà, en plantejar tot un seguit de reformes urgents i proposar un gran acord estratègic per signar entre les tres organitzacions empresarials impulsores i el Govern d'Andorra i les diferents forces polítiques del país i amb un horitzó molt proper fixat per al 31 de desembre del 2012 per donar un impuls definitiu a les mesures eventualment acordades.

Més enllà del procés recessiu de l'economia andorrana, constatat per un PIB que cau des del 2006; d'una caiguda de quasi 4 milions de visitants, amb els nocius efectes per al turisme i el comerç; de l'explosió de la bombolla immobiliària, del decreixement de les importacions i de la pèrdua de 5.000 llocs de treball, s'ha hagut de diagnosticar un conjunt de deficiències estructurals que demanen una reforma urgent, profunda i valenta.

Així, trobem un sector públic absolutament sobredimensionat, un insostenible endeutament públic i un deteriorament preocupant de la CASS que aboquen cap a una crisi de model d'Estat que exigeix canvis profunds.

Una primera conclusió i una reflexió es fan evidents: alguna cosa hem fet malament per arribar a aquesta situació. Efectivament, el nostre país, que durant anys havia experimentat la major època d'èxit i prosperitat de la història, no ha sabut establir els mecanismes per adaptar-se als canvis i exigències del futur. Hem protegit en excés la nostra economia bastint barreres quasi insalvables a la inversió estrangera. No hem propiciat la diversificació econòmica i ara el tancament ens ofega i ens allunya de la competitivitat a escala global.

Una segona conclusió i la seva respectiva reflexió ens fan evident que al nostre país ha mancat *unitat*. Ha mancat una mínima connexió i unitat d'acció entre el sector públic i el privat per aprofitar les sinergies comunes i potenciar la cooperació. Però és que a escala empresarial ha primat l'esperit individualista, que ens ha allunyat de la cultura de la concertació empresarial i de la projecció d'una reputació sectorial a escala global.

Finalment, cal concloure que tot plegat es podia haver evitat si l'Estat hagués establert els mecanismes d'avaluació que ara es proposen i que han de permetre en tot moment diagnosticar mancances i aplicar solucions immediates.

Davant d'aquesta situació, com hem indicat anteriorment, l'empresariat andorrà ha proposat un acord estratègic basat en un pacte per la competitivitat que comporta dotze mesures prioritàries alineades en dos grans grups:

a) Mesures de projecció econòmica:

- Obertura econòmica.
- Reforma i liberalització dels sectors energètics i de les telecomunicacions.
- Dinamització del comerç i el turisme.
- Creació i impuls de noves activitats econòmiques.
- Diversificació de l'economia vers nous sectors d'interès: sanitari, educatiu i tecnològic.
- Desenvolupament de la Universitat com a agent clau de la transformació del país.

b) Mesures de reforma estructural:

- Optimització de l'eficiència de l'administració.
- Aprovació de nous marcs juridicoreguladors.
- Reforma de la CASS.
- Redreçament de les finances públiques.
- Reforma de l'administració.
- Adopció de sistemes d'avaluació segurs i reconeguts.

Coincidències entre la posició del l'empresariat andorrà i el procés de reforma econòmica impulsat pel Govern

Com hem indicat anteriorment, l'empresariat andorrà, a través de la CCIS, la CEA i l'EFA,

conscient de la transcendència del moment que es vivia, ha intentat transmetre al Govern les seves inquietuds però alhora proposant solucions. La presentació inicial del pla d'acció *Andorra té futur* el 21 de juliol del 2011, ja apuntava algunes de les reformes que simultàniament o amb posterioritat s'han anat impulsant també per part del Govern.

En aquesta legislatura hem vist com s'aprova de forma definitiva l'Acord monetari amb la Unió Europea, el juny del 2011; com es creava la Societat de Gestió Col·lectiva de Drets d'Autor, el desembre del 2011; com es convocava un concurs públic per a l'adjudicació de la construcció, gestió i explotació comercial de l'heliport nacional; tanmateix, s'ha iniciat el desenvolupament de la normativa del joc a través del Decret de 7 de març del 2012 pel qual es crea l'Agència del Joc; s'ha modificat igualment la legislació d'immigració mitjançant la Llei 9/2012 de 31 de maig, i fins i tot s'ha posat en marxa la reforma de la CASS.

Paral·lelament, el Govern inicià l'exploració de possibles plantejaments i solucions per a la projecció i diversificació de l'economia andorrana a través de la contractació de la companyia internacional Monitor Group, les conclusions de la qual han estat presentades públicament l'11 de juliol del 2012 i l'execució de les quals es portarà a terme a través d'Actua. Justament, aquest estudi destaca com a sectors prioritaris per al desenvolupament i diversificació de l'economia andorrana, l'educació, el sanitari i el tecnològic, com ja havia apuntat *Andorra té futur*.

Però la reforma econòmica no tindria cap sentit sense la liberalització de les inversions exteriors. *Andorra té futur* ubica l'obertura econòmica com la primera mesura prioritària. De fet, fins a l'aprovació definitiva de la nova Llei d'inversions exteriors, el 21 de juny del 2012, i la seva entrada en vigor, el 19 de juliol, hi ha hagut un llarg procés legislatiu que ha durat pràcticament des de l'inici de la legislatura, la primavera del 2011. Tothom tenia clar que l'obertura econòmica, ja anunciada al programa del partit que governa i ratificada pel mateix Govern un cop va prendre possessió, no tan sols havia d'arribar sinó que era imprescindible per al desenvolupament futur de l'economia andorrana.

Mentre aquesta reforma arribava, però, el Govern ha exercit una incansable gestió pedagògica amb la totalitat dels sectors econòmics i socials, públics i privats del país, recollint opinions i inquietuds, aclarint dubtes i prenent nota de la necessitat que l'obertura, tot i ser general, establis uns mecanismes de salvaguarda prou garantistes amb l'essència de la reforma.

Potser el punt més sensible en la relació entre els representants de les principals organitzacions empresarials i el Govern és el ritme de les reformes. Els empresaris són conscients que la crisi s'aguditza i no se'n veu el final, i que, per tant, el Govern ha d'imprimir a les reformes i a l'impuls de noves iniciatives la velocitat que pertoca en temps com els que vivim. L'empresariat segueix reclamant al Govern determinació, valentia i immediatesa.

Conseqüències i expectatives per a l'empresariat andorrà

Tant el procés de reforma fiscal com el disseny i execució d'un nou model econòmic genera unes determinades conseqüències per a l'empresari andorrà i alhora eventualment pot generar-li certes expectatives si la percepció del canvi permet una projecció optimista vers el futur. En el cas de la reforma fiscal, cal entendre-la, d'una banda, com una necessitat, i de l'altra, com una oportunitat.

Necessitat perquè, com hem dit, l'entorn internacional exigia un procés d'homologació i de progressiva transparència que ens apartés definitivament de les llistes de països no cooperants. Necessitat, igualment, pel tracte fiscal discriminatori que rebien els andorrans a les jurisdiccions veïnes, tant pel fet que es considerés el Principat com a paradís fiscal com per la inexistència de l'atenuació de l'impacte fiscal que propicien els convenis per evitar la doble imposició. I finalment, necessitat del mateix Estat, mancat de recursos suficients per atendre les mínimes necessitats del país i la seva població.

Conseqüència de la necessitat, doncs, un esforç addicional de l'empresari andorrà, que amb la nova fiscalitat directa es veu en l'obligació de contribuir en major mesura que fins ara, entre d'altres raons perquè sense l'esforç de tots seria inassolible la reforma estructural que el mateix empresari reclama al Govern.

Però també es pot veure el nou marc fiscal com una oportunitat. Les expectatives per a l'empresari andorrà han de ser forçosament positives, essencialment perquè havent deixat de ser considerada Andorra com a paradís fiscal i amb l'expectativa dels futurs convenis per evitar la doble imposició, l'ampliació d'horitzons vers l'exterior és clarament viable a curt termini. Alhora, un marc fiscal de perfil baix ens fa ser una atractiva jurisdicció que, complementada per l'obertura econòmica, pot fomentar les aliances amb empreses internacionals que fins ara no havien pogut gaudir dels avantatges competius del nostre país, tant si pensen en el desenvolupament de projectes locals com si l'objectiu és l'expansió internacional.

En el cas del nou model econòmic l'estendard principal del qual és l'obertura econòmica, apriorísticament podria pensar-se que la primera gran conseqüència seria la concurrència al nostre mercat d'una multiplicitat de competidors que podrien posar en perill la supervivència de moltes de les empreses del país. Els temors de l'empresariat fins al present han anat en aquest sentit.

És evident, però, que aquesta primera conseqüència queda minimitzada per l'essència de l'obertura econòmica. L'empresariat exigeix recuperar el camí del creixement econòmic. Per això hem apostat per deixar de ser un país tancat i obrir-nos a la inversió exterior, necessitats de la recepció de noves iniciatives inversores i empresarials que dinamitzin i diversifiquin la nostra economia.

Sense liberalització de les inversions exteriors seria impossible atreure els grans agents econòmics del món, tant aquells que representen un especial interès estratègic (sectors educatiu, sanitari i tecnològic) com aquells altres que ens poden ajudar a dinamitzar tant el sector del turisme com del comerç, i tants altres que poden trobar a Andorra la plataforma perfecta per desenvolupar llurs projectes.

Adicionalment, l'efecte en l'economia de consum del país pot ser un dels detonants del creixement econòmic. Un major nombre de nous ciutadans amb necessitats de consum tant empresarials com personals, pot ser el desencadenant de diversos sectors econòmics, ara per ara, tremendament perjudicats per la crisi.

Però al procés de reforma encara li queda molt per fer i l'obertura econòmica només és una eina que ha d'anar acompanyada d'accions efectives i molt concretes. Als canvis estructurals reclamats per l'empresariat andorrà (reformes de l'administració i de la CASS, redreçament de les finances públiques, millora de l'eficàcia de l'administració...), cal afegir-hi la necessitat de seguir impulsant canvis normatius, de dinamitzar el comerç i el turisme, clarament en retrocés

fins ara, de crear i impulsar noves activitats econòmiques, especialment les apuntades com a estratègiques, encara sense resultats pràctics, de plantejar un model educatiu competitiu i diferencial, que ni tan sols s'ha dissenyat...

Accions concretes per desenvolupar per l'empresariat andorrà

La fórmula que ha de permetre a l'empresariat andorrà ser clau en una eventual nova etapa de prosperitat i creixement econòmic es troba en el fet de saber combinar les expectatives derivades dels nous models fiscal i econòmic amb una actitud proactiva i receptiva a l'arribada d'inversió i talent, complementant-ho amb aquells aspectes inherents a l'essència del nostre país i que en si mateixos són virtut, com ara l'estabilitat política històrica, la ubicació estratègica a Europa, la seguretat ciutadana, l'entorn natural i la qualitat de vida.

No n'hi ha prou d'haver establert els mecanismes teòrics de l'obertura econòmica i cal seguir el procés de canvis que tant el Govern com l'empresariat són conscients que encara manquen.

Simultàniament, però, no podem deixar de pensar en la necessitat que cal fer conèixer al món el nou concepte d'Andorra com a oportunitat. Però per fer-ho cal dissenyar una estratègia i implicar-hi tots els agents públics i privats, econòmics i socials del país. Així doncs, proposem accions concretes, com ara:

1. Donar continuïtat efectiva al treball desenvolupat per Monitor Group, a través de la iniciativa Actua i d'un paper molt actiu per part d'Andorra Desenvolupament i Inversió, i així crear el mecanisme de captació i desenvolupament de noves activitats econòmiques a escala internacional, però fent-ho interactuant permanentment amb l'empresariat, creant un consell assessor internacional format per persones d'alta qualificació i pels representants de les principals organitzacions empresarials del país.
2. Implicar-hi de forma efectiva tot el cos diplomàtic andorrà, formant-lo i donant-li suport perquè, tant en el pla col·lectiu, establint estratègies comunes, com individual pugui exercir un paper essencial en la difusió del nou concepte d'Andorra com a país d'oportunitats, i tanmateix, cercant línies promocionals ja obertes pels nostres països veïns. La proximitat i vinculació amb França i Espanya ha de ser un avantatge addicional que hem de saber aprofitar: representacions diplomàtiques, delegacions comercials... en poden ser alguns exemples que ja han donat algun resultat en el passat però que cal potenciar.
3. Organitzar missions i delegacions oficials a l'exterior constituïdes pel Govern, en el pla polític i tècnic, i per empresaris del país, per tal de promoure Andorra no tan sols com a país d'oportunitats, sinó traient profit de situacions conjunturals concretes on el nostre país pot ser oportunament avantatjós, com ara la situació financera que es viu a Europa. Així ho han fet recentment delegacions de països com Luxemburg, Singapur o Panamà, i històricament, per oferir-se com a jurisdiccions estratègiques, Irlanda, Holanda, Xipre, Malta o Suïssa, entre d'altres.
4. Establir convenis i vincles sòlids i permanents amb el màxim nombre d'organitzacions empresarials del món, especialment amb aquells estats i territoris que poden generar més sinergies amb Andorra, tant des de la perspectiva de la inversió i el desenvolupament empresarial, com del turisme o de la investigació i formació universitària. En aquest sentit, el desenvolupament d'accions estratègiques per part de les organitzacions empresarials del país en el foment

de trobades entre grups empresarials forans i andorrans poden derivar en convenis de col·laboració, cambres de comerç bilaterals o multilaterals... Però per a això cal la complicitat i la col·laboració permanent i proactiva del Govern i dels organismes delegats. Per damunt de tot, però, cal un canvi de mentalitat i perdre timideses i complexos. De fet, resulta sorprenent anar pel món i constatar les simpaties que el nostre petit gran país desperta.

5.- Fer pedagogia a través del Govern i/o les organitzacions empresarials i implicar-hi els col·lectius professionals que, ara per ara, d'una banda temen l'arribada de competència i alhora projecten tímides accions individualistes i sense la força que dóna l'estratègia col·lectiva. Així doncs, advocats, economistes, arquitectes, enginyers, per posar alguns exemples, que en essència també són empresaris, vinculats i en col·laboració amb les organitzacions empresarials i els organismes delegats, com seria el cas de l'ADI, primer han d'aprendre a veure l'obertura econòmica com una oportunitat de progrés i establir mecanismes col·lectius per promoure les inversions exteriors mitjançant la difusió internacional del nou concepte d'Andorra. Participació activa i passiva en conferències sectorials, congressos internacionals dins i fora del nostre país... podrien ser algunes accions per valorar.

6. Acollir amb el màxim interès les iniciatives d'emprenedoria que ens arribin de dins i fora del país i generar els circuits per fomentar la captació de talent i poder desenvolupar-lo a Andorra, per convertir-ho en un element promocional més i posicionar-nos internacionalment com un país de referència, tant per als emprenedors com per als grups financers que donen suport a tals iniciatives.

7. Establir els mecanismes i protocols d'acollida als nous empresaris i professionals forans, que passaran a formar part també, a través de la implementació de llurs projectes al nostre país, de la nostra societat i als quals haurem d'integrar i implicar immediatament en les nostres organitzacions empresarials i professionals, creant uns nous laboratoris de convivència entre antics i nous associats que ens han d'ajudar a redimensionar el nostre paper dins i més enllà de les nostres fronteres.

8.- Fer seguiment de totes les propostes plantejades per l'empresariat andorrà al Govern, mitjançant la creació d'una comissió de seguiment integrada per representants de la CCIS, la CEA i l'EFA i representants de l'administració pública.

Aquest conjunt de reflexions, tot i recollir algunes de les conclusions a què s'ha arribat en el si de la CCIS, la CEA i l'EFA, estan fetes des del convenciment individual de qui les subscriu però en absolut es poden considerar cap tipus de posicionament formal de dites organitzacions empresarials a les quals m'engulleix pertànyer.

En aquest moment transcendental de la nostra història, termes com il·lusió, passió, patriotisme, esperança, convicció, generositat, flexibilitat, reflexió, esforç o sacrifici han de guiar un col·lectiu integrat per tots els agents econòmics i socials del nostre país i fer bona l'afirmació que l'empresariat andorrà subscriu que *Andorra té futur*.

Pere Josep Augé i Sánchez,
advocat i empresari, vicepresident executiu de la comissió
de Relacions Internacionals i Institucionals de la CEA

